

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Deres ref.

Vår ref.

2024/181-2

Saksbehandler

Maria Pettersvik Arvnes, 906 23 689

Dato

26.06.2024

Høringsinnspill NOU 2024:2 I samspill med naturen – Naturrisiko, næringer, sektorer og samfunn i Norge

Oppsummering

Norges Fiskarlag har gitt innspill til NOU 2024:2 "I samspill med naturen – naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge», hvor fiskerincæringens avhengighet av natur og utfordringer rundt klimaendringer som påvirker fiskebestander og deres gyte- og oppvekstområder understrekes.

Utvalget konkluderer blant annet med at vedvarende tap av natur og økende klimaendringer vil kunne føre til store konsekvenser for fiskeriene, som dermed påvirker sysselsetting og verdiskaping i distrikts-Norge. Vi er enig i denne konklusjonen, og beskrivelsene av fiskerincæringa og de utfordringer som vi sannsynligvis vil møte i tiden fremover stemmer godt med vår oppfatning.

Økt aktivitet i kyst- og havområdene utfordrer fiskerincæringen, derfor støtter vi utvalget i nødvendigheten av en balansert regulering som sikrer både bevaring, bruk og bærekraftig høsting av marine ressurser. Utvalget poengterer at fiskeriene er sårbare for naturrisiko. For å sikre bærekraftig mat i evighetens perspektiv må også andre aktører som ønsker kyst- og havareal operere innen bærekraftige rammer, med minst mulig negativ påvirkning på bruks- og ressursområder som er av fiskeriinteresse.

Bakgrunn

Regjeringen Støre oppnevnte 22. juni 2022 et utvalg som skulle utrede naturrisiko (naturrisikoutvalget). Bakgrunnen for oppnevningen var økende bekymring rundt

tap av naturmangfold, og dens trussel mot bærekraftig utvikling.

Utvalget skulle beskrive naturrisiko med utgangspunkt i Klimarisikoutvalgets rapport, men med nødvendige tilpasninger for å dekke utfordringene knyttet til naturrisiko. Videre skulle de vurdere hvordan norske næringer og sektorer er, og kan bli berørt av tap av natur og naturmangfold, samt se på hvordan berørte aktører i Norge kan analysere og håndtere naturrisiko på best mulig måte. Utvalget leverte sin rapport (NOU 2024:2 I samspill med naturen – naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge) den 12. februar 2024.

Innspill fra Norges Fiskarlag til rapporten

Overordnede innspill til rapporten

Naturrisiko i fiskerinæringa tar utgangspunkt i hvordan næringa er avhengig av natur, og hvordan den påvirker naturen. Norges Fiskarlag jobber daglig med naturrisiko på flere nivåer, slik som opp mot myndigheter gjennom eksempelvis arbeidet med MSC-sertifisering, dialog rundt redskapsbruk, mer skånsomme redskaper, fiskekvoter og marinbevaring, og mot medlemmene med informasjon om ny teknologi, nye reguleringer og internasjonale avtaler.

Vårt arbeid med naturrisiko er ikke direkte koblet til klimarisiko, men vi ser med bekymring på de erfaringer som er gjort de senere år, hvor bestander endrer utbredelse, og gyte- og oppvekstområder endres i takt med klimaendringer og økt havtemperatur.

Utvalget presenterer flere anbefalinger rettet mot ulike sektorer, både offentlig og privat, men presiserer at de ikke hadde mandat til å foreslå konkrete tiltak eller endringer i virkemidler. Norges Fiskarlag mener anbefalingene er gode, og at de sannsynligvis vil sette både offentlig og privat sektor i bedre stand til å vurdere og håndtere naturrisiko i framtiden.

Norges Fiskarlag er derfor positive til naturrisikoutvalgets arbeid og mener det er viktig at dette settes på dagsorden. Vi har følgende innspill til rapporten.

Om utvalget

Utvalget innehar høy kompetanse på natur og naturmangfold, men relativt få med kompetanse på marine økosystem. Dette var overraskende, særlig med tanke på den økte oppmerksomheten det er på ivaretagelse av marine økosystem og Norges ledende internasjonale rolle. Derfor var det positivt at utvalget

arrangerte en marin fagdag 12.9.23, hvor blant annet Norges Fiskarlag var invitert til å holde et faglig innlegg.

Kap. 3 Tap av natur truer bærekraftig utvikling

Tapet av natur går raskere enn noen gang tidligere, og er bakgrunnen for oppnevningen av utvalget. Presset mot arter og bestander skyldes i stor grad tap av leveområder gjennom arealinngrep eller arealbruksendringer.

Tap av natur øker risikoen for at naturen ikke lenger skal kunne levere økosystemtjenester som klimaregulering, CO₂-binding og ikke minst mat på samme nivå som tidligere.

For fiskerincæringa er tap av natur meget kritisk. Vår næring har mindre kontroll på de ytre faktorene sammenlignet med matproduksjon på land eller innenfor havbruk. Dette gjør næringa ekstra sårbar og tap av natur kan utgjøre en risiko for tilgangen til bærekraftig og kortreist mat.

I tillegg til at vi ikke har kontroll på de ytre faktorene, blir vi også berørt av andre menneskelige påvirkninger og den økende aktiviteten som skjer i våre kyst- og havområder. I tillegg til skipsfart, petroleumsaktiviteter og seismikk legges det nå opp til vindkraftutbygging til hav. Samtidig utredes det for både havbruk til havs og utvinning av havbunnsmineraler, og det er forventet vekst av oppdrett på laks og sjøørret og det er økt interesse for akvakultur på nye arter.

Rapporten slår fast at på global skala er det utnyttelse av fisk og annen sjømat som har størst negativ påvirkning på naturen i de marine økosystemene, og at andelen fiskebestander som er overbeskattet har økt. Her er det imidlertid store forskjeller rundt om i verden, og rapporten presiseres at dette er et større problem andre steder i verden enn i Norge. Det som imidlertid presiseres å være en utfordring nasjonalt er den økte aktiviteten i kystsonen og i havområdene i form av arealbruksendringer. Dette gjør at arealbruk og arealbruksendringer er vurdert til å ha størst negativ effekt på økosystemene i Norge.

I tillegg til at det er behov for å beskytte dagens gyte-, oppvekst-, og fiskeområder er det også behov for å beskytte morgendagens felt, som pga. blant annet klimaendringer sannsynligvis vil være andre steder enn der dagens felt er. Dette betyr at for å sikre bevaring av det økologiske mangfoldet i havet er det behov for å sette av større arealer enn kun der de kjente gyte-, oppvekst-, eller fiskeområdene er i dag.

En annen bekymring i forhold til dette er at vi ser økende tendens til at fisken beveger seg til andre lands havområder og dermed ikke lenger vil være tilgjengelig for norske fiskere. Dette kan føre til lavere kvoter som vil gi negative ringvirkninger i hele verdikjeden fra fiskeren til landindustrien og videre til innenlands- og eksportmarkedet.

Videre er det bekymringsfullt at økende aktivitet kan bidra til mer utslipp av miljøgifter, tungmetaller og annen forurensing, som igjen kan påvirke sjømattryggheten. Kjente og ukjente kilder til miljøgifter kan føre til så høye miljøgiftnivåer i fisk at den ikke lenger kan selges som menneskemat. Dette kan få svært negative konsekvenser, både for omdømme og økonomiske- og markedsmessige forhold. Norges Fiskarlag deler utvalgets bekymringer for arealbruk og arealbruksendringer, og forutsetter at utredningen bidrar til at både dagens og morgendagens viktige gyte-, oppvekst- og leveområder for fisk beskyttes og skånes mot annen aktivitet og påvirkning enn fiskeri alene.

Kap. 4 Naturrisiko, begreper og metodiske tilnærminger

Utvalget kommer med en anbefaling om fem metodiske hovedtrinn i arbeidet med vurdering og håndtering av naturrisiko. Norges Fiskarlag støtter denne anbefalingen og mener dette vil gjøre det lettere for virksomheter å komme i gang med vurderingene omkring naturrisiko. Rapporteringen bør gi grunnlag for å enkelt kunne se hvor den enkelte har mulighet til forbedringer, og vi mener dette vil være et viktig verktøy i så henseende.

Kap. 5 Behov for grønn omstilling medfører overgangsrisiko for beslutningstakere og for samfunnet

Det er økende forståelse for at omfanget av tap og forringelse av natur og konsekvensene av dette er så store at det er behov for en omstilling. Det er flere sentrale rammeverk, slik som naturavtalen og EUs grønne giv som forventer at samfunnet beveger seg mot en grønn omstilling og det grønne skiftet.

Dette gjelder også for fiskerincæringa, og vi mener at særlig oppfølgingen av naturavtalen som skal følges opp i en handlingsplan for naturmangfold som legges frem som en melding til Stortinget i løpet av høsten 2024 blir sentral. For fiskerincæringa er det viktigste rammeverket lagt gjennom Havressursloven som legger premisser for forvaltning av natur i de marine økosystemene. Som eksempel angir lovens § 7 ulike forvaltningsprinsipper og grunnleggende hensyn som det skal legges vekt på i forvaltningen av viltlevende marine ressurser. Dette gjelder blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om en økosystembasert tilnærming som tar hensyn til leveområder og biologisk mangfold.

I tillegg har vi Naturmangfoldloven som legger sentrale premisser for forvaltning av natur i Norge. Norges Fiskarlag er enig med utvalget i at vi legger til grunn at den kommende nasjonale handlingsplanen og stortingsmeldingen gir føringer for en effektiv og helhetlig politikk og konkrete tiltak mot alle relevante sektorer og næringer for å oppfylle naturavtalen.

Norges Fiskarlag vurderer naturavtalens mange effektmål og handlingsmål som ganske vide i sin fortolkning, spesielt de som er rettet mot fiskeriene. Det innebærer at vi på fiskerisiden har et godt utgangspunkt til å kunne vise til gode eksempler på både bærekraftig forvaltning og bruk, samt det ansvaret fiskeriene tar gjennom bevaringstiltak – nettopp for å kunne høste i det lengre løp.

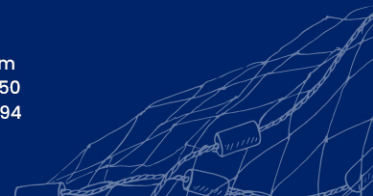
Vi er også forberedt på at dette kan medføre nye og potensielt strammere reguleringer for fiskerinæringa, og derfor blir det særdeles viktig å sikre og ivareta balansen mellom bevaring og bærekraftig høsting av mat fra havet.

Kap. 6 Vurdering av naturrisiko i næringer og sektorer i Norge

Utvalget er bedt om å gjøre en vurdering av hvordan norske næringer og sektorer er berørt av naturrisiko.

Norges Fiskarlag mener beskrivelsen av fiskerinæringa er god, og gir et grundig og nyansert bilde av næringa og dens berøring med naturrisiko. Vi mener den får frem utfordringene vår næring, som primærnæring står ovenfor i møte med både naturrisiko og klimarisiko. I tillegg til beskrivelsen er det utarbeidet tre tabeller med eksempler på hhv. næringens avhengighet til natur, påvirkning på natur og mulig kilder til naturrisiko som følge av at næringen er avhengig av og påvirker natur. Vi mener tabellene gir gode eksempler, men ønsker å presisere at dette kun er eksempler og at det vil være flere kilder til naturrisiko enn de som nevnes her.

Utvalget presiserer at primærnæringene, slik som fiskerinæringen, er mer utsatt for fysisk naturrisiko enn andre næringer da de er totalt avhengig av natur. På bakgrunn av dette er det viktig at ressursene forvaltes på bakgrunn av et godt kunnskapsgrunnlag, som også ser på samlet belastning. Dette er særlig viktig siden naturen er i rask endring, og vi støtter utvalget i at det er viktig å sørge for god kompetanse i alle ledd i forvaltningen, og sørge for økt kartlegging av de marine økosystemene. Kunnskap om helhetlige økosystemer innebærer mer kompleksitet og vil dermed kreve både satsing og ressurser på kompetanse og kunnskapsutvikling. Dette må regjeringen i så fall prioritere og styrke i årene fremover.

Utvalget slår også fast at endrede rammebetingelser og økt arealbruk i marine næringer er utfordrende. Dette er noe Norges Fiskarlag har jobbet med å øke forståelsen for i lang tid, og vi er tilfredse med at utvalget også ser den store utfordringen som fiskerinæringen har knyttet til økende arealbruk fra andre næringer i marine områder. Dette fører til fortregning av fiskeriene som har en naturlig og tradisjonsrik plass som næring langs kysten og til havs.

Kap. 7 Naturrisiko på nasjonalt nivå

Det er tette koblinger mellom tap av natur og klimaendringer. Disse er også gjensidig forsterkende, og henger tett sammen med forurensing og miljøproblemer. Utvalget viser til nylige risikorapporter som slår fast at klima- og miljørisikoer er meget sentrale i forhold forventede hendelser for de neste 10 årene. Samtidig anses disse risikoene som de vi er minst forberedt på.

Utvalget bruker Oslofjorden som et eksempel på mulighetene og utfordringene med å erstatte natur, som er et godt eksempel på at mange påvirkninger i sum utgjør store endringer på økosystemet. Dette får konsekvenser både for befolkningen generelt, men også for eks. yrkesfiskerne som holder til i området, som mister muligheten til å utøve sitt tradisjonsrike yrke.

Utvalget beskriver videre hvordan naturrisiko for fiskerinæringen kan få betydning på nasjonalt nivå. Vi mener utvalget presenterer en nyansert fremstilling av konsekvensene, hvor utvalget konkluderer med at vedvarende tap av natur og økende klimaendringer vil kunne føre til store konsekvenser for fiskeriene, som dermed påvirker sysselsetting og verdiskaping i distrikts-Norge.

Viktigheten av å legge til rette for at det fortsatt skal være mulig å høste bærekraftig mat fra havet kommer også klart frem i tabell 7.1, hvor ulike næringers betydning for BNP og sysselsetting er synliggjort. Her kommer det frem at fiskeri- og fangstnæringen har like høyt bidrag i verdiskaping som jordbruk. For at dette skal kunne fortsette er fiskerinæringa avhengig av tilgang til gode fiskefelt, samt at gyte- og oppvekstplasser må ivaretas ved å skånes enda mer for andre påvirkningsfaktorer enn fiskeri alene.

Kap. 8 Analyse og håndtering av naturrisiko i offentlig sektor

Utvalget foreslår at hele offentlig sektor må jobbe mer aktivt med vurderinger og håndtering av naturrisiko. Norges Fiskarlag er enig i at dette er viktig, men ønsker å understreke at fiskeridirektoratet allerede er i gang med å vurdere naturrisiko i fiskeriforvaltningen. Dette er for eksempel gjort gjennom arbeidet med NOU 2019:21

om framtidens fiskerikontroll, gjennom forvaltningsplanene for havområdene som ble offentliggjort våren 2024, samt deres arbeid med økosystembasert fiskeriforvaltning hvor blant annet næringen var invitert til møte 7. juni 2024.

Vurderingene fra blant annet arbeider som nevnt over bør imidlertid i større grad gjøres lett tilgjengelig for både politikere, andre beslutningstakere og befolkningen generelt. Dersom naturrisiko skal inn i flere beslutningsprosesser må kompetansen på natur og naturmangfold økes, både i forvaltning og hos de som skal gi råd til forvaltningen.

Norges Fiskarlag støtter derfor utvalgets anbefalinger om å øke kunnskapen om økosystemtjenester og naturregnskap i alle sektorer, næringer og samfunnet for øvrig, og at innsatsen på utvikling av heldekkende naturkart økes.

Kap. 9 Analyse og håndtering av naturrisiko i privat sektor

Som det kommer frem av utredningen er fiskerinnæringa vant til naturlige svingninger, både på økosystem- og bestandsnivå, samt endringer i kvoter, fangsttider mm. Dette gjør næringa godt rustet for å tåle de endringene som måtte komme i fremtiden også. Men selv om næringa er vant til å tilpasse seg har dette en kostnad. For at denne endringen skal gå så smidig som mulig mener vi det er sentralt at det legges opp til en forutsigbar og tydelig kommunikasjon rundt endringer i rammevilkår. Dette vil gi næringa mulighet til langsiktig planlegging som også bidrar til å holde kostnadene ved omstillingen nede.

Grønn omstilling og håndtering av naturrisiko vil føre til økte krav til rapportering. Dette er, som utvalget også påpeker særlig utfordrende for små bedrifter, som det er mange av i fiskerinnæringa, da disse ikke har samme kompetanse eller kapasitet til å analysere og innhente informasjon som større selskaper. Utvalget oppfordrer derfor bransjeorganisasjoner og offentlige myndigheter til å bidra med eksempelvis veiledningsmateriell. Dette mener Norges Fiskarlag er viktig, men vil samtidig understreke at ansvaret for veiledning ikke kan veltes over på bransjeorganisasjonene alene. Etter vår vurdering må det være offentlige myndigheters hovedansvar å sørge for veiledning slik at alle som blir berørt settes i stand til å gjennomføre den påkrevde rapporteringen. Det vil danne et grunnlag for et godt offentlig-privat samarbeid.

Med hilsen
Norges Fiskarlag

Sverre Johansen

Maria Pettersvik Arvnes

Kopi til: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskrevet signatur.

